

UŽI SI SLOVENČINU!

**ČÍTANKA S CVIČENIAMI
PRE STREDNE POKROČILÝCH**

Podręczniki i Skrypty

Uniwersytetu Śląskiego
w Katowicach
nr 203

**MIROSLAVA KYSEĽOVÁ
SYLWIA SOJDA**

UŽI SI SLOVENČINU!

**ČÍTANKA S CVIČENIAMI
PRE STREDNE POKROČILÝCH**

Redaktor serii: Językoznawstwo Słowiańskie
Henryk Fontański / Jolanta Lubocha-Kruglik

Recenzenci:

Adela Ismail Gabríková, Gabriela Olchowa, Stanislava Spáčilová

OBSAH

ZOZNAM SKRATIEK	7
ÚVOD	9
1. RODINA A VZŤAHY V DNEŠNEJ SPOLOČNOSTI	15
2. GENERÁCIA Y	29
3. HOAXY A FALOŠNÉ SPRÁVY	43
4. NÁRODNÉ STEREOTYPY	55
5. TURIZMUS V 21. STOROČÍ	67
6. ŽIVOTNÝ ŠTÝL	81
7. VIANOCE NA SLOVENSKU VČERA A DNES	101
8. SME ZÁKAZNÍCI	115
9. NE-/TRADIČNÉ PROFESIE	127
10. SYNDRÓM VYHORENIA A PRACOVNÝ ČAS	141
11. CIVILIZAČNÉ OCHORENIA V 21. STOROČÍ	155
12. PRVÁ POMOC	169
13. EKONOMIKA	183
14. DOPRAVA	197
15. TERORIZMUS	213
KLÚČ K CVIČENIAM	227

ZOZNAM SKRATIEK

expr. – expresívne

F – feminínium, ženský rod

form. – formálne

hovor. – hovorovo

imperf. – imperfektívum

M – maskulínium, mužský rod

N – neutrum, stredný rod

neskl. – nesklonné

nespis. – nespisovne

obyč. – obyčajne

pejor. – pejoratívne

perf. – perfektívum

pl. – plurál

pl. tantum – plurálium tantum, stále množné číslo

príp. – prípadne

publ. – publicisticky

sg. – singulár

sg. tantum – singulárium tantum, stále jednotné číslo

spis. – spisovne

subštandard. – subštandardne

ÚVOD

Vážené učiteľky, vážení učelia, študentky a študenti,

učebnica *Uži si slovenčinu! Čítanka s cvičeniami pre stredne pokročilých* je určená pre cudzincov učiacich sa po slovensky, ktorí už so slovenčinou mali predchádzajúcu skúsenosť. Optimálne je vhodná pre tých, ktorí v slovenčine dosahujú vyššiu úroveň porozumenia čítaného textu (B2 – C1 podľa *Spoločného európskeho referenčného rámca*) a komparatívne rovnakú alebo nižšiu úroveň vlastnej ústnej a písomnej produkcie (B1). Učebnica je primárne koncipovaná pre cudzincov so slovanským materinským jazykom, sekundárne aj pre cudzincov Neslovanov na pokročilej úrovni.

Blízkosť slovanských jazykov je dôvodom diskrepancie medzi vyššou úrovňou písomnej recepcie a nižšou úrovňou vlastnej produkcie u učiacich sa. Aktuálne dostupné učebnice slovenčiny pre cudzincov sú vhodné predovšetkým pre Neslovanov, keďže s podobnou diskrepanciou nepočítajú. Napriek tomu, že slovanskí študenti na začiatku osvojovania si slovenčiny nedokážu v slovenčine formulovať ani jednoduché vety (úroveň 0 – A1), sú schopní prečítať aj komplikovanejšie texty (úroveň B1 – B2) a porozumieť im. Podobnosť jednotlivých výrazov a v zásadných črtách podobná gramatická stavba umožňujú porozumieť kontextu, pritom však k osvojovaniu samotnej lexiky v procese čítania nedochádza. Vďaka predloženej učebnici by mal učiaci sa na konci každej lekcie byť schopný nielen rozumieť vybranej lexike, ale ju aj aktívne používať v správnych gramatických konštrukciách.

Predložená učebnica nie je učebnicou v striktnom slova zmysle. Neobsahuje totiž výklad gramatických javov, keďže sa predpokladá, že učiaci sa ich už ovláda. Kniha však nie je ani prostou čítankou textov, pretože ku každému textu je pripojený súbor praktických cvičení. Učebnica obsahuje 15 lekcí. Každá lekcia predstavuje jednu ucelenú, ale pomerne široko roztvorenú tému z rôznych oblastí spoločenského života. Na konci učebnice sa nachádza kľúč k jazykovým úlohám.

V celej učebnici sa používa výlučne slovenčina, výrazy určené na osvojenie nie sú prekladané, ale parafrázované. Zadania úloh obsahujú minimum lexém z oblasti lingvistickej terminológie tak, aby s ňou mohli komfortne pracovať aj nefilológovia.

Lekcie majú jednotnú štruktúru. Cieľom vstupnej – motivačnej – časti je kognitívna stimulácia, tzn. pritiahtutie pozornosti učiaceho sa smerom k tematickej oblasti a aktivizácia lexikálnej zásoby, ktorou učiaci sa už disponuje. Prostredníctvom úloh v tejto časti má učiaci sa na základe vlastnej skúsenosti alebo všeobecných znalostí vyjadriť vlastný názor na problematiku, stotožniť sa s názorom alebo odmietnuť ponúknutý názor, argumentovať.

Nasleduje textová časť obsahujúca autentické texty pochádzajúce z internetových novín a portálov. Pod každým textom je uvedený zdroj. Publikovanie každého použitého textu bolo odsúhlasené držiteľom autorských práv alebo autorom textu. Texty v učebnici sú oproti originálom modifikované len minimálne. V textoch sme ponechali aj niektoré nespisovné výrazy v prípade, ak išlo o v slovenčine často používané lexikálne jednotky. Pri podobných výrazoch, rovnako ako aj pri slangizmoch či kolokvializmoch uvádzame v úlohách alebo na konci lekcie v zozname lexiky pragmatické kvalifikátory. Riadky všetkých textov sú očíslované tak, že je uvedené číslo na začiatku alebo na konci každého piateho riadka. Cieľom je lepšia orientácia v texte pri vyhľadávaní a identifikovaní výrazov či vetných konštrukcií. Na texty bezprostredne nadväzujú úlohy na porozumenie obsahu.

Ďalšou časťou lekcie sú jazykové cvičenia. Tie sa opierajú o predchádzajúci text, tzn. gramatické javy a lexikálne jednotky, ktoré v ňom boli použité. Cvičenia zahŕňajú niekoľko typov – substitučné, transformačné, kombinačné, expanzívne, doplnňovacie a pod. Prekladové cvičenia medzi nimi nie sú zahrnuté. Cieľom tejto časti je, aby si učiaci sa uvedomil, interiorizoval a aktivizoval jednotlivé výrazy a gramatické javy, ktorým apriori už počas čítania mohol rozumieť, ale iniciatívne by ich v následnej komunikácii nebol schopný použiť.

Za jazykovými cvičeniami nasledujú komunikačné cvičenia zamerané na diskusiu, vyjadrenie vlastného názoru, preferencie a pod. Súčasťou každej lekcie je v závere rolová aktivita a úloha na písanie. V komunikačnej časti by učiaci sa mal aktívne používať lexiku a gramatické konštrukcie, ktoré si osvojil a precvičil pri jazykových cvičeniach.

V závere každej lekcie sa nachádza lexika na osvojenie. Ide o súbor slov a slovných spojení, ktoré sú z hľadiska témy lekcie užitočné, ale nevyskytli sa v predchádzajúcich textoch. Študenti ich môžu využiť v komunikačnej časti alebo si nimi môžu doplniť už osvojenú lexikálnu zásobu.

S textami a jazykovými cvičeniami možno pracovať už na úrovni porozumenia B1 (optimálne B2) a produkcie B1. Komunikačná časť lekcí je vhodnejšia pre vyššie úrovne (B2 – C1).

Pri práci so vstupnou a výstupnou komunikačnou časťou, ktoré sú zamerané na konverzáciu, je nevyhnutná prítomnosť lektora. Samotné texty a jazykové cvičenia však môže v rámci samoštúdia využívať aj jednotliviec. Lekcie sú použiteľné rovnako pri práci so skupinami, ako aj pri práci v dvojici – lektor a učiaci sa. Na realizáciu jednej lekcie pri praktickej jazykovej výučbe je potrebných približne 180 minút. Lekcie sú však koncipované tak, aby si lektor v prípade potreby mohol vybrať len niektoré úlohy.

Funkčnosť lekcí bola testovaná pri výučbe praktického jazyka na Sliezskej univerzite v Katoviciach, na Prešovskej univerzite v Prešove, na Varšavskej univerzite a na jazykových kurzoch Slovenského inštitútu vo Varšave. Testovacou skupinou boli teda zahraniční vysokoškolskí študenti slovakistiky v Poľsku, ďalej zahraniční študenti iných odborov učiaci sa slovenčinu ako cudzí jazyk na Slovensku a neštudenti – návštevníci jazykových kurzov v Poľsku. Celkovo išlo o osoby s poľským, ukrajinským a srbským materinským jazykom. Za možnosť realizovať testovanie ďakujeme študentom aj vyučujúcim všetkých uvedených pracovísk.

Učebnicu možno využiť ako základný alebo doplnkový didaktický materiál pri výučbe slovenčiny na slovakistických programoch v zahraničí aj na Slovensku, ale aj ako učebný materiál na jazykových kurzoch, pri individuálnej výučbe a s istými obmedzeniami aj na samoštúdium.

Všetkým študentom, ktorí siahnu po učebnici, želáme veľa úspechov pri štúdiu.

Autorky

Projekt okładki: Tomasz Tomczuk
Korekta: Jana Klingová
Projekt typograficzny i łamanie: Aleksandra Kielkowska
Współpraca: Tomasz Kielkowski

Copyright © 2019 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 1644-0552

ISBN 978-83-226-3641-1
(wersja drukowana)

ISBN 978-83-226-3642-8
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 15,25. Ark. wyd. 14,0
Papier offset. kl. III, 80g Cena 39,90 zł (w tym VAT)

Druk i oprawa: Volumina.pl Daniel Krzanowski
ul. Księcia Witolda 7-9, 71-063 Szczecin